

Mihailo Šolajić

NotebookLM

od početnika do arhitekta znanja

Za 56 dana, od prvog dokumenta do sistema za razmišljanje

 kompiuter
biblioteka

NotebookLM od početnika do arhitekta znanja

Većina odustane od NotebookLM-a posle dva dana. Razlog je uvek isti – pokušavaju da ga koriste kao ChatGPT. Uploaduju dokument, postavljaju pitanje, dobiju odgovor i pomisle: „To je to?“

Ali NotebookLM nije još jedan čitbot. To je alat kompanije Google za kontrolisano rasuđivanje nad vašim dokumentima – sistem koji eliminiše halucinacije tako što odgovara isključivo na osnovu izvora koje vi odaberete. Kad to razumete, sve se menja.

Ova knjiga vas za 56 dana vodi od prvog susreta sa alatom do potpunog ovladavanja – ne kroz tutorijale koji objašnjavaju gde da kliknete, nego kroz mentalne modele koji vas uče kako da razmišljate dok koristite veštačku inteligenciju.

Ovo nije knjiga o dugmićima i menijima. Ovo je knjiga o mišljenju uz pomoć veštačke inteligencije – veštini koja ostaje čak i kad se interfejs promeni.

NotebookLM od početnika do arhitekta znanja – jer kvalitet vaših zaključaka nikad neće biti bolji od kvaliteta izvora na kojima su zasnovani.

Kroz osam nedelja strukturisanog učenja naučićete da:

- Izgradite „čistu sobu“ za razmišljanje bez informacionog šuma.
- Postavljate precizna pitanja koja daju upotrebljive odgovore umesto opštih rezimea.
- Svaki odgovor veštačke inteligencije proveravate kroz sistem citiranja – jer poverenje bez dokaza nije znanje.
- Sopstvene zaključke pretvarate u nove izvore kojima veštačka inteligencija može da pristupa.
- Analizirate naučne radove, ugovore i složene dokumente za petnaest minuta.
- Upravlјate višemesečnim projektima bez gubljenja fokusa i strukture.
- Prepoznajete nevidljive obrasce u sopstvenom razmišljanju koji se ponavljaju iz projekta u projekat.
- Gradite ekosistem znanja u kojem svaki završen projekat čini sledeći boljim.

Mihailo Šolajić je osnivač, urednik i vlasnik izdavačke kuće „Kompjuter biblioteka“ koja postoji od 1986. godine. Napisao je oko dvadesetak knjiga uključujući i svoju prvu i najomiljeniju knjigu „Commodore 128 priručnik za rad“ objavljenu 1986. godine (pet izdanja), kao i knjige „Windows 95“ (prodato u čak 10.000 primeraka) i „Kompjuterski rečnik“ (štampana u neverovatnih 14 izdanja).

**kompjuter
biblioteka**
osnovana 1986.
www.kombib.rs

ISBN: 978-86-7310-616-8

Mihailo Šolajić

NotebookLM

Od početnika do arhitekta znanja

Kompjuter biblioteka D.O.O.
Strugarska 4
11030 Beograd
e-pošta: kombib@gmail.com
veb-sajt: www.kombib.rs

Autor: Mihailo Šolajić

Slog: Kompjuter biblioteka

Znak Kompjuter biblioteke: Miloš Milosavljević

Štampa: „SKRIPTA Internacional“, Beograd

Tiraž: 300

Godina izdanja: 2026.

Broj knjige: 592

Izdanje: Prvo

ISBN: 9788673106168

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige se ne sme reprodukovati, čuvati u sistemu za pronalaženje ili prenositi u bilo kom obliku ili na bilo koji način, bez prethodne pismene dozvole izdavača, osim u slučaju kratkih citata ugrađenih u kritičke članke ili prikaze.

„Kompjuter biblioteka“ je nastojala da obezbedi informacije o zaštitnim znakovima o svim kompanijama i proizvodima pomenutim u ovoj knjizi koristeći odgovarajuće načine njihovog pominjanja u tekstu. Međutim, ne možemo da garantujemo tačnost ovih informacija.

CIP - Katalogizacija u publikaciji Narodna biblioteka Srbije, Beograd
004.738.5:004.89
004.42NotebookLM

ШОЛАЈИЋ, Михаило, 1956-

NotebookLM : od početnika do arhitekta znanja / Mihailo Šolajić. - Izd. 1. -
Beograd : Kompjuter biblioteka, 2026 (Beograd : Skripta Internacional). - 293
str. : ilustr. ; 24 cm. - (Kompjuter biblioteka ; br. knj. 592)

Tiraž 300.

ISBN 978-86-7310-616-8

a) Генеративна вештачка интелигенција b) Апликативни програм
"NotebookLM"

COBISS.SR-ID 188763657

Za Zoe zauvek

Uvod: Od šuma do signala

Dobro došli u svet inženjeringa znanja. Većina korisnika odustane od NotebookLM-a nakon samo dva dana rada. Zašto? Zato što pokušavaju da ga koriste kao klasičan ChatGPT. Očekuju sveznajuću mašinu, a razočaraju se kada dobiju sistem koji funkcioniše kao izolovana „Čista soba“. Međutim, taj „kognitivni karantin“ u kom sistem ne zna ništa van vaših dokumenata nije njegova mana – to je njegova najveća supermoć.

Da razjasnimo odmah na početku: *ovo nije uputstvo kako da od PDF-a kreirate mapu uma, infografiku i iskoristite sve one sitnice i osnovne funkcionalnosti koje vam nudi Studio panel. Saznati koje dugme pritisnuti je lako.* Ovo je knjiga o tome kako da od ovog vrhunskog alata dobijete apsolutni maksimum. Ovo je vodič koji će vas naučiti kako da prestanete da budete pasivni konzument informacija i postanete vrhunski arhitekta sopstvenog znanja.

Šta možete da očekujete

Kroz ovu knjigu, proći ćete kroz pažljivo dizajniran put transformacije od sakupljača fajlova do graditelja ekosistema. Očekujte da ćete iz korena promeniti način na koji čitate, učite i donosite odluke:

- **Rušenje zabluda:** Naučićete da odbacite „Google refleks“ i prestanete da tretirate veštačku inteligenciju kao enciklopediju. Usvojićete pravilo da su jedina istina interaktivni citati (sivi brojevi) i da odgovori bez njih ne vrede ništa.
- **Aktivno učenje umesto pasivnog čitanja:** Očekujte „smrt markera za podvlačenje“. Otkrićete tehnike „šok-kvizova“, učenja kroz Sokratov dijalog i Fajnmanove metode koja će nemilosrdno razotkriti vaše iluzije o razumevanju materije.
- **Napredne profesionalne protokole:** Naučićete kako da koristite NotebookLM kao „rendgenski aparat“ za dekonstrukciju zastrašujućih dokumenata od 50 strana, kako da haotične transkripte pretvorite u obavezujuće odluke i kako da čitate između redova u suparničkim ugovorima tražeći skrivene rizike.
- **Izgradnju „drugog mozga“ i sistema:** Očekujte da ćete naučiti kako da povežete izolovane projekte, prepoznate meta-obrasce u

svom radu i izgradite trajne rituale. Naučićete kako se upravlja pravim „maraton“ projektima koji traju mesecima.

Za koga je ova knjiga?

Ova knjiga je napisana za ljude čiji uspeh zavisi od obrade velikih količina kompleksnih informacija:

- **Za profesionalce, advokate i analitičare:** Kojima je potrebna forenzička preciznost pri radu sa teškim tekstovima i koji moraju znati šta da rade kada se pet različitih izvora ne slaže i međusobno kontradikuje.
- **Za studente i istraživače:** Koji žele da dešifruju naučne radove za 5 minuta, usvajaju jezike iz konteksta umesto kroz rečnike i usvoje sisteme za dubinsko, trajno učenje.
- **Za stvaraoce i pisce:** Koji ne traže od veštačke inteligencije da piše tekstove umesto njih, već im je potreban nepristrasni „sparing partner“ i „đavolji advokat“ koji će testirati logiku njihovih ideja pre nego što one ugledaju svetlost dana.
- **Za menadžere i donosioc odluka:** Koji moraju da prevode sirove podatke u jasne izveštaje i donose teške odluke vagajući opcije pod strogim vremenskim pritiskom.

Ključne prednosti

Ako primenite sisteme iz ove knjige, ostvarićete prednosti koje daleko prevazilaze obično korišćenje softvera:

- **Apsolutno utemeljenje (Eliminacija halucinacija):** Znaćete kako da podesite „radar“ alata tako da uvek dobijate precizne, proverljive činjenice potkrepljene konkretnim dokazima iz vaših fajlova, čime potpuno eliminišete rizik od grešaka AI modela.
- **Majstorstvo nad kontradikcijama i onim što „nije napisano“:** Naučićete kako da se ponašate kao „Porota“ kada svedoci (izvori) tvrde različite stvari. Još važnije, razvićete sposobnost analize praznina — moći ćete da naterate sistem da vam ukaže na ono što u dokumentu *nedostaje*, što je često važnije od onoga što tu piše.

- **Pobediivanje „paralize izbora“:** Imaćete jasna „stabla odluke“. Tačno ćete znati kada da birate putanju brzine (za kratke rokove), putanju dubine (za visoke rizike) ili putanju sinteze.
- **Vlasništvo nad „Domen-kompasom“:** Više nikada nijedan projekat nećete počinjati od nule. Knjiga će vas naučiti kako da prenesete svoje uspešne metodologije u nove izazove, gradeći lični kompas koji će vam omogućiti da dekodirate bilo koji nepoznati dokument u budućnosti.

SADRŽAJ

NotebookLM	1
Uvod: Od šuma do signala	5
SADRŽAJ	9
I nedelja	13
Uvodni dan: Mentalni model – kognitivni karantin.....	14
1. dan: Disciplina jednog izvora – kako započeti bez haosa	17
2. dan: Od šuma do signala – umetnost ograničenja	20
3. dan: Citati su jedina istina – bez halucinacija veštačke inteligencije	23
4. dan: Audio rezime – Vaš kognitivni akcelerator	26
5. dan: Vaš prvi pravi projekat – od nule do znanja	29
6. dan: YouTube kao izvor – kako „čitati“ video.....	33
7. dan: Pet smrtnih grehova početnika – kako ne slupati automobil	36
II nedelja.....	39
8. dan: Tipovi izvora dešifrovani – kada PDF nije dovoljan.....	40
9. dan: Hijerarhija izvora – primarni naspram sekundarnih podataka	43
10. dan: Kontekst – zašto je veličina važna (a zašto nije).....	47
11. dan: Paradoks utemeljenja – zašto je neznanje moć.....	50
12. dan: Orkestracija – razgovor između dva dokumenta	52
13. dan: Sistem beleški – od haosa do baze znanja	54
14. dan: nedeljni pregled – od gomilanja do arhitekture	56
III nedelja	59
15. dan: Studentski protokol – smrt pasivnog čitanja	60
16. dan: Od pasivnog čitanja do aktivnog prisećanja.....	63
17. dan: Učenje jezika – i Audio rezime kao profesori.....	66
18. dan: Analiza naučnih radova – od apstrakta do metodologije.....	70
19. dan: Pretvaranje YouTube video tutorijala u interaktivne lekcije	74
20. dan: NotebookLM vas uči kao petogodišnjaka.....	79
21. dan: Projekat – savladajte složenu temu za 7 dana.....	85
IV nedelja.....	92
22. dan: Drugi mozak – kako da prestanete da gubite sve što naučite.....	93

23. dan: Dekonstrukcija dokumenta – anatomija složenosti.....	98
24. dan: Porota – šta raditi kada se izvori ne slažu.....	103
25. dan: Iterativna petlja – od prazne stranice do prvog nacrt.....	108
26. dan: Dirigent orkestra – upravljanje sa 5+ projekata istovremeno.....	113
27. dan: Sparing partner – NotebookLM za pisce i stvaraoce.....	118
28. dan: Vaš prilagođeni plan – primena na vaš problem.....	123
V nedelja.....	128
29. dan: Revizija učenja – šta ste zaista naučili?.....	129
30. dan: Tri najčešće greške (i kako ih ispraviti).....	134
31. dan: Brzina naspram dubine – kada koristiti koju tehniku.....	139
32. dan: Izgradnja ličnih rituala u NotebookLM.....	145
33. dan: Protokol da biste pojednostavili svoj sistem.....	151
34. dan: Podučavanje drugih – Fajmanov test vašeg ovladavanja.....	157
35. dan: Projekat – dizajn vašeg 30-dnevnog izazova.....	162
VI nedelja.....	168
36. dan: Obrazac onoga što povezuje vaše projekte.....	169
37. dan: Prenošnje metodologije između projekata.....	175
38. dan: Strukturisano donošenje odluka između više projekata.....	182
39. dan: Izvor koji se razvija – Google dokumenti kao živo znanje.....	189
40. dan: Protokol održavanje dugoročnih projekata.....	195
41. dan: Ovladavanje ograničenjima – kreativno korišćenje limita.....	201
42. dan: Integracija šeste nedelje – graditelj ekosistema.....	207
VII NEDELJA.....	213
43. dan: Sastanci kao izvor – od transkripta do akcije.....	214
44. dan: Analiza ugovora – čitanje između redova.....	219
45. dan: Izveštaji i prezentacije – od sirovih podataka do priče.....	224
46. dan: Rad sa klijentom – razumevanje tuđeg problema.....	229
47. dan: Timska saradnja – deljenje bez gubitka kontrole.....	234
48. dan: Odluke pod pritiskom – brzina naspram dubine.....	239
49. dan: Integracija sedme nedelje – vaš profesionalni protokol.....	244
VIII nedelja.....	249
50. dan: Čitanje onoga što nije napisano – umetnost analize praznina.....	250

51. dan: Kada se izvori ne slažu – sistematska analiza kontradikcija.....	257
52. dan: Brojevi koji pričaju priče	263
53. dan: Dokumenti ne za nas nego za nekog drugog.....	269
54. dan: Dokumenti bez strukture – Kada je izvor haos	274
55. dan: Dokumenti za životne odluke – Kada ne postoji pravi izvor	280
56. dan: Vaš domen-kompas – Stablo odluke za svaki dokument	286
Završni dan: Alat veštačke inteligencije pomaže da mislite preciznije.....	292

I nedelja

Da biste uspešno koristili NotebookLM, morate zaboraviti sve što znate o klasičnim alatima veštačke inteligencije. Ovaj sistem ne pretražuje internet poput ChatGPT-a, već funkcioniše kao **izolovana „Čista soba” (kognitivni karantin)** koja zna isključivo ono što joj vi unesete.

Prva nedelja vas uči postavljanju čvrstih temelja kroz **disciplinu rada sa samo jednim glavnim izvorom** kako biste izbegli kaos i preopterećenje. Umesto opštih pitanja, naučićete da **koristite alat kao radar**, primenjujući ograničenja za filtriranje šuma i pronalazak tačnog signala. Takođe, usvojićete apsolutno pravilo da nikada ne verujete odgovorima naslepo, već da **koristite interaktivne citate (sive brojeve) kao jedini dokaz istine**.

Uz integraciju Audio rezimea kao vašeg izviđačkog drona pre čitanja i sposobnost analize YouTube transkripata, eliminisaćete pet najčešćih početničkih grešaka i postati pravi **kustos sopstvenog znanja**.

Uvodni dan: Mentalni model – kognitivni karantin

1. dan: Disciplina jednog izvora – kako započeti bez haosa
2. dan: Od šuma do signala – umetnost ograničenja
3. dan: Citati su jedina istina – bez halucinacija veštačke inteligencije
4. dan: Audio rezime – Vaš kognitivni akcelerator
5. dan: Vaš prvi pravi projekat – od nule do znanja
6. dan: YouTube kao izvor – kako „čitati“ video
7. dan: Pet smrtnih grehova početnika – kako ne slupati automobil

Uvodni dan: Mentalni model – kognitivni karantin

Dobro došli. Većina korisnika prestane da koristi NotebookLM posle dva dana. Zašto? Zato što pokušavaju da koriste NotebookLM kao ChatGPT. Ako u ovaj alat uđete očekujući da „zna sve“, bićete razočarani.

Da biste postali majstor u radu sa NotebookLM, morate najpre promeniti način razmišljanja. Morate razumeti pojam **kognitivni karantin**.

Razlika između „Otvorenog mora“ i „Čiste sobe“

ChatGPT, Claude i Gemini su kao otvoreno more. Kada im postavite pitanje, oni pretražuju ceo internet i svoje ogromne baze podataka. To je korisno, ali često netačno, preširoko i puno halucinacija.

NotebookLM je čista, izolovana soba. Kada napravite novu beležnicu, ona je prazna. Ona ne zna ko je predsednik SAD, ne zna glavni grad Francuske i ne zna vašu strategiju. Ona je *tabula rasa*. Zna samo ono što unesete u tu sobu.

To nije mana. To je najveća snaga koju NotebookLM poseduje. Zatvaranjem vrata spoljašnjem svetu (internetu), stvarate **Kognitivni karantin**. U tom prostoru veštačka inteligencija ne može da „izmišlja“ podatke sa Redita ili Vikipedije. Prinudena je da koristi isključivo vaše dokumente.

Od „Prompt inženjeringa“ do „Inženjeringa izvora“

U ChatGPT kvalitet zavisi od toga koliko ste vešti u pisanju pitanja (promptova). U NotebookLM kvalitet zavisi od toga koliko ste vešti u izboru izvora.

Ako u sobu unesete smeće, dobićete smeće — bez obzira na to koliko je pitanje briljantno. Ako u sobu unesete dijamante (kvalitetne PDF dokumente, transkripte, beleške), dobićete briljantne uvide — čak i uz prosečna pitanja.

Vaša uloga se menja. Vi više niste „šaptač robotima“. Sada ste kustos znanja.

Zašto je ovo važno? (Utemeljenje)

Google ovaj princip naziva „utemeljenje“ (grounding). Kada model veštačke inteligencije nema pristup spoljašnjem svetu, primoran je da svaku tvrdnju zasnuje na podacima koje poseduje. To eliminiše 95% halucinacija. Ako odgovor ne postoji u vašim dokumentima, NotebookLM će najčešće reći:

„Nisam pronašao tu informaciju u vašim izvorima.“

To je odgovor koji ChatGPT retko daje, a koji za profesionalce vredi zlata.

Vežba dana (10 minuta)

Cilj: Osetiti moć izolovanog sistema.

Priprema: Pronađite tri dokumenta koja nemaju nikakve veze jedan sa drugim.

- Dokument A: Recept za kuvanje (PDF ili tekst).
- Dokument B: Uputstvo za veš mašinu ili tehnički priručnik.
- Dokument C: Poslovni mejl ili istorijski članak.

Akcija: Napravite novu beležnicu i otpremite sva tri dokumenta.

Test: Postavite pitanje koje zahteva nemoguću vezu: „Napravi metaforičku vezu između pripreme ovog jela i održavanja mašine, i primeni tu filozofiju na temu iz trećeg dokumenta.“

Rezultat: Posmatrajte kako veštačka inteligencija povezuje tačke koje nijedan drugi sistem na svetu ne bi povezao, jer niko drugi nema tu specifičnu kombinaciju izvora.

To je vaša „lična inteligencija“.

Najbolje prakse i saveti

Zaboravite „opšte znanje“. Nemojte pitati NotebookLM „Kako da smršam?“ (osim ako ste uneli knjigu o ishrani). NotebookLM nije Google. Izvori koje unesete postaju DNK te beležnice. Svaka beležnica je poseban mozak.

Verujte odgovoru onoliko koliko verujete izvoru koji ste uneli. Jedna beležnica znači jedan cilj. Nemojte mešati izvore za posao i hobije u istoj beležnici. Napravite odvojene „čiste sobe“ za različite projekte.

Zaključak: Mapa puta za prvu nedelju

Danas ste naučili osnovu: NotebookLM je izolovan sistem (karantin), a ne sveznajući bot.

U narednim danima nadograđivaćemo ovu osnovu:

- 1. dan (sutra): Kako pravilno započeti projekat (Disciplina jednog izvora).
- 2. dan: Kako postavljati pitanja koja probijaju šum (NotebookLM kao radar).
- 3. dan: Kako proveriti svaku reč (Moć citata).
- 4. dan: Kako koristiti Audio rezime (Audio Overview) za brzo razumevanje.

Pripremite izvore. Vidimo se sutra, prvog dana.

1. dan: Disciplina jednog izvora – kako započeti bez haosa

Juče smo naučili da NotebookLM predstavlja „Čistu sobu“ (Kognitivni karantin). Danas stojite ispred te prazne sobe sa gomilom dokumenata u rukama.

Najveća greška početnika je nestrpljenje. Žele da vide „magiju“ odmah, pa ubace 10 PDF dokumenata, 5 linkova i 3 Google dokumenta u novu beležnicu odjednom. Zatim pitaju: „O čemu se ovde radi?“

Rezultat? NotebookLM će se ponašati kao osoba koja pokušava da prati 15 razgovora istovremeno. Dobićete površne veze, pomešane koncepte i plitke uvide.

Da biste došli do dubine, morate usvojiti **disciplínu jednog izvora**.

Paradoks „koktel zabave“

Zamislite da 20 ljudi iznenada uđe u vašu „Čistu sobu“ i svi počnu da govore u isto vreme. To je haos. Čujete buku, ali ne razumete nikoga. To se dešava kada preopterete novu beležnicu.

Sada zamislite da u sobu pustite samo jednu osobu (vaš Glavni izvor). Sedite naspram nje i vodite razgovor „jedan na jedan“. To je fokus. U toj situaciji svaka nijansa, svaki argument i svaki detalj postaju kristalno jasni.

Pravilo je jednostavno: Uvek započnite projekat sa samo jednim, najvažnijim dokumentom (Glavni izvor). Tek kada taj izvor potpuno „ispitate“ i razumete, dobijate dozvolu da uvedete sledeći.

Ovaj disciplinovani fokus donosi rezultate. Ali zašto je „jedan gost“ toliko efikasniji?

Kada u NotebookLM postoji samo jedan izvor:

- Halucinacije su minimalne: veštačka inteligencija nema sa čim da pomeša informacije.
- Kontekst je sve: kada pitate „Koji je zaključak?“, sistem ne mora da bira između pet različitih zaključaka iz pet dokumenata.
- Brzina razmišljanja: odgovori su precizniji jer je prostor pretrage fokusiran.

Fokus nije na količini izvora (biblioteci), već na kvalitetu razumevanja. Bolje je duboko razumeti jedan dokument nego površno preleteti deset.

Vaš novi radni tok

Umesto pristupa „Prevuci i ubaci sve što imam“, koristite sledeći proces:

- Definišite svrhu: Šta želim da saznam?
- Izaberite **glavni izvor**: Koji dokument najbolje sadrži odgovor?
- Otpremite samo taj jedan izvor.
- Ispitajte ga do srži. Postavljajte pitanja dok ne izvučete sve informacije.
- Tek tada dodajte Izvor B i pitajte: „Kako se Izvor B slaže ili ne slaže sa Izvor A?“

Vežba dana (10 minuta)

Cilj: Iskusiti snagu jednog fokusiranog izvora.

Izaberite JEDAN od sledećih izvora za ovu vežbu:

- Opcija A (YouTube): Edukativni video (na primer TED govor ili predavanje) duži od 15 minuta.
- Opcija B (PDF): Članak, izveštaj ili poglavlje knjige (3 ili više strana).
- Opcija C (Web): Link ka dužem blog tekstu.

Otpremanje: Kopirajte link ili fajl, zatim ga nalepite u novu beležnicu kao jedini izvor.

Akcija: NotebookLM će automatski generisati kratak rezime nakon otpremanja izvora. Pažljivo pročitajte taj rezime da biste dobili pregled. Zatim unesite sledeće pitanje: „Koja su tri ključna argumenta autora i koje primere koristi da ih dokaže?“ Pregledajte odgovor kako biste identifikovali suštinske argumente i prateće primere.

Rezultat: Za 30 sekundi dobili ste suštinu materijala. Zabeležite te uvide i odmah ih primenite na svoj projekat — primetite jasnoću koju donosi jedan fokusiran izvor.

Najbolje prakse i saveti

- **YouTube je tekst:** NotebookLM ne „gleda“ piksele, već čita transkript. Ako video nema reči (na primer muzički spot), alat je beskoristan.
- **Preimenujte izvore:** Kada otpremite fajl, NotebookLM ponekad zadrži čudna imena (na primer „scan_2024.pdf“). Odmah ga preimenujte u nešto jasno (na primer „Glavni ugovor“). To pomaže i vama i sistemu.
- **Disciplina ne znači ograničenje:** Fokusiranje na jedan izvor nije zato što NotebookLM ne može da obradi više. Razlog je to što vi ne možete. Razumevanje dolazi iz dubine, ne iz širine.

Zaključak: Soba je spremna, gost je stigao

Imate „Čistu sobu“ (Uvodni dan). Uveli ste „Glavnog gosta“ i sada sedite sami sa njim.

Ali... šta ćete ga pitati? Ako postavite loša pitanja, dobićete loše odgovore. Sutra učimo kako da postanete vrhunski istraživač. Sutra pretvaramo NotebookLM u radar.

Vidimo se 2. dana: „*Od šuma do signala.*“

2. dan: Od šuma do signala – umetnost ograničenja

Većina ljudi pristupa NotebookLM na isti način na koji pristupa Google pretrazi: postave pitanje i čekaju odgovor. „Šta ovaj dokument kaže o X?“ „Daj mi rezime.“

Ovaj pasivni metod daje prosečne rezultate ispunjene opštim mestima. Da biste došli do pravog uvida, morate promeniti način razmišljanja — sa „postavljanja pitanja“ na podešavanje radara.

NotebookLM je radar, a ne enciklopedija

Zamislite da ste u kontrolnom tornju aerodroma. Vaši izvori (dokumenti koje ste uneli) su nebo puno aviona, ptica i oblaka. Ako samo uključite radar bez podešavanja (postavljanjem opšteg pitanja), ekran će biti prepun tačkica. Vidite sve, ali ne razumete ništa. To je šum.

Vaš zadatak nije da pitate: „Šta je na nebu?“ Vaš zadatak je da podesite frekvenciju: „Prikaži samo objekte koji se kreću brže od 500 km/h na visini iznad 3000 metara.“ Odjednom se ekran čisti. Ostaju tri tačke. To je signal.

Iluzija savršenog pitanja

Početnici traže „magijske reči“ koje poboljšavaju rezultate veštačke inteligencije. Ali u radu sa NotebookLM napredak dolazi kroz primenu ograničenja — prava magija je sužavanje fokusa i filtriranje šuma.

NotebookLM nije čovek koji „zna“ šta je važno. On pretražuje izvore i procenjuje relevantnost. Bez ograničenja, mora da nagađa šta je bitno kroz 50 strana teksta — i često pogreši. Ograničenje precizira gde tačno treba da traži.

Umesto da kažete: „Pronađi nešto u biblioteci“, recite: „Pogledaj na trećoj polici, drugi red, između crvenih korica.“ Prvo donosi nasumičnu knjigu. Drugo donosi ono što vam treba.

Loše (Šum): „Analiziraj finansijske rizike u ovom izveštaju.“
Rezultat: NotebookLM će preleteti ceo dokument, uzeti po malo iz svega i dati opšti, razvodnjen odgovor.

Dobro (Signal): „Fokusiraj se isključivo na Poglavlje 4 i fusnote. Pronađi svako pominjanje termina ‘inflacija’ i objasni kako utiče na projekcije za treći kvartal.“

Vidite li razliku? Nismo pitali „pametnije“. Pitali smo uže.

Kako podesiti radar: tri načina sužavanja fokusa

Kada postavljate pitanje, koristite najmanje jednu od sledeće tri vrste ograničenja:

- Ograničenje izvora („Gde da tražim?“): Ako imate 10 dokumenata, precizirajte: „Koristi samo Izvor 1 i Izvor 3 za ovaj odgovor.“ Time sprečavate mešanje nevažnih informacija.
- Ograničenje lokacije („U kom delu?“): Budite precizni u vezi sa delovima teksta. Na primer: „Pogledaj samo zaključke na kraju svakog poglavlja“ ili „Fokusiraj se na prvih pet strana uvoda.“ Time sužavate fokus na tačno određene delove, umesto na ceo tekst.
- Tematsko ograničenje („Šta tačno da tražim?“): Navedite koju vrstu detalja treba izdvojiti. Na primer: „Zanemari opštu diskusiju i teoriju. Izdvoji samo konkretne preporuke i zaključke.“ Time ciljate relevantne teme, a ne široke preglede.

Vežba dana (5 minuta)

Cilj: Sopstvenim očima videti razliku između šuma i signala.

Otpremite: Bilo koji članak ili PDF duži od tri strane (može biti vest, ugovor ili tekst sa interneta).

Korak A (Generisanje šuma): Postavite pitanje: „O čemu se ovde radi?“

Akcija: Pročitajte odgovor. Obratite pažnju koliko je opšti.

Korak B (Lov na signal): Postavite pitanje sa ograničenjem:

„Na osnovu samo prva tri pasusa i završnog zaključka, koja su tri glavna argumenta autora? Navedi rečenice koje to dokazuju.“

Uporedite: Prvi odgovor vam je dao temu. Drugi odgovor vam je dao znanje.

Najbolje prakse i saveti

Nikada nemojte započeti sa „Sažmi ovo“. To je najslabiji mogući zahtev jer ne sadrži nikakvo ograničenje.

Ograničenja su tajna pametnijih rezultata. Suzite prostor pretrage, na primer „samo strana 5“, kako bi NotebookLM usmerio napor i dao precizniji odgovor.

Ako je odgovor loš, dodajte ograničenje. Umesto da menjate formulaciju pitanja, recite sistemu šta da zanemari.

Zaključak: Sada znate kako

Prvog dana naučili ste disciplinu jednog izvora. Drugog dana naučili ste kako da postavljate pitanja koja proizvode signal pomoću radara.

Sledeći korak? Provera. NotebookLM nije sistem koji halucinira — ali samo ako znate kako da čitate njegove odgovore. Sutra učimo kako da proverimo svaku tvrdnju pomoću „sivih brojeva“ — citata koji predstavljaju jedini dokaz istine.

Vidimo se 3. dana: „*Citati su jedina istina.*“

3. dan: Citati su jedina istina – bez halucinacija veštačke inteligencije

U Uvodnom danu postavili smo osnovu da NotebookLM predstavlja „Čistu sobu“. Drugog dana naučili ste da koristite „radar“ kako biste pronašli signal. Današnja lekcija je ključna: nikada nemojte slepo verovati odgovoru veštačke inteligencije.

Svaki veliki jezički model (LLM) halucinira. To nije greška; to je osobina tehnologije. Ovi modeli su mašine za predviđanje reči, a ne baze podataka činjenica. Njihova tendencija je da pruže odgovor koji zvuči tačno, čak i kada moraju da ga izmisle.

Da bi rešio ovaj izazov, NotebookLM nudi nešto jedinstveno: sive brojeve – sigurnosni mehanizam u svetu veštačke inteligencije.

Ti mali brojevi nisu fusnote

Kada NotebookLM pruži odgovor, primetićete male sive brojeve na kraju rečenica, kao što su [1] ili [2]. Mnogi korisnici ih zanemaruju, misleći da su samo akademske fusnote ili vizuelni ukras. To je ozbiljna greška.

Ti brojevi nisu dekoracija; oni su portali. Kada kliknete na broj poput [1], NotebookLM otvara originalni dokument sa leve strane ekrana.

Pomera prikaz na tačno mesto gde se informacija nalazi. Ističe konkretan pasus iz kog je izvučen zaključak.

Ovo menja vaš radni tok: poverenje više nije potrebno – tvrdnju možete odmah proveriti.

Pravilo „Veruj, ali proveri“

U ChatGPT proveravanje je teško (morate sami da pretražujete internet ili fajlove). U NotebookLM proveravanje je udaljeno jedan klik.

Zlatno pravilo čitanja:

Ako rečenica ima citat, verovatno je tačna. Ipak, kliknite da proverite da li je sistem pravilno razumeo kontekst.

Ako rečenica nema citat, tretirajte informaciju kao neproverenu. Sistem nije pronašao dokaz u vašim tekstovima i možda se oslanja na opšte znanje, čime raste rizik od halucinacije.

Čitajte veze, a ne tekst

Zamislite da analizirate važan ugovor. Sistem napiše: „Ugovor može biti raskinut uz otkazni rok od 15 dana [1].“ To zvuči odlično. Ali kada kliknete na [1], dolazite do pasusa koji kaže: „Otkazni rok od 15 dana važi isključivo u slučaju medicinskog odsustva.“

Sistem ne laže — pogrešno tumači. Ako preskočite citat, greške mogu biti skupe. Uvek zapamtite: verujte citatu, a ne rezimeu.

Vežba dana (5 minuta)

Cilj: Postati „detektiv istine“.

Priprema: Otvorite beležnicu koju ste koristili juče (onu sa jednim Glavnim izvorom).

Akcija: Postavite pitanje koje zahteva konkretan detalj (broj, datum, ime ili uslov). „Koji su tačni uslovi/datum pomenuti u vezi sa X?“

Provera:

Pronađite rečenicu u odgovoru koja ima oznaku [1].

Kliknite na broj.

Pročitajte originalni tekst koji se pojavljuje sa leve strane.

Presuda: Uporedite — da li je ono što piše desno (odgovor sistema) identično onome što piše levo (izvor)?

Najbolje prakse i saveti

Tišina je kvalitet: Ako NotebookLM kaže „NotebookLM ne može da odgovori na ovo pitanje“, to nije greška. To je dobra vest. To znači da Kognitivni karantin funkcioniše i da sistem odbija da izmisli odgovor koji ne postoji u vašim izvorima. Umesto da ga terate da nagađa (i halucinira), shvatite to kao signal da vam nedostaje dokument.

Sačuvajte dokaze (Sačuvaj u belešku): Kada dobijete savršen odgovor sa citatima, kliknite na ikonu „Sačuvaj u belešku“ (pribadača). Zašto? Zato što sačuvane beleške zadržavaju interaktivne citate. Čak i mesec dana kasnije, klik na sivi broj u belešci vraća vas na originalni dokaz u izvoru.

Mišićna memorija: Neka klik na citate postane automatska navika. Svaki put kada se pojavi nešto važno, proverite odmah.

Zaključak: Sigurnosni pojas je vezan

Sada imate kompletan sistem za bezbedan rad:

- Karantin (Uvodni dan) – Sprečava spoljašnji šum.
- Disciplina (1. dan) – Sprečava unutrašnji haos.
- Radar (2. dan) – Pronalazi signal.
- Citati (3. dan) – Proveravaju istinu.

Savladali ste čitanje i analizu teksta. Spremni ste za sledeće čulo koje NotebookLM nudi. Sutra istražujemo kako da slušate svoje dokumente.

Vidimo se 4. dana: „*Audio rezime – Vaš kognitivni akcelerator.*“